

Glasbene migracije: stičišče evropske glasbene raznolikosti na DVD-ju RTS KOP (Srbija)

Skladatelj, dirigent in pedagog Zlatan Vauda (1923–2010)

V Sloveniji rojen (Šmarjeta/Pernica pri Mariboru, 14. jan. 1923) in v Srbiji delujoč (umrl v Beogradu, 4. nov. 2010) skladatelj, dirigent in pedagog **Zlatan Vauda** je v svojem delovanju zlasti pomemben za razvoj južnoslovanskega otroškega in mladinskega petja. Ob predvajanju TV-oddaje o njem (zdaj izdane tudi na DVD-ju, Beograd, 2015) in ob pripovedovanju njegove hčere, likovne umetnice (kiparke in oblikovalke) Marije Vauda lahko obudimo spomin na tega velikega Slovenca, ki je bil v Srbiji neke vrste nadaljevalec dela našega Davorina Jenka in nekaj starejšega beograjskega sopotnika Mihovila Logarja. DVD in TV-oddaja v seriji *Predniki in potomci* z naslovom **Trije akordi** nas v povezavi očeta glasbenika in hčere likovnice Marije popelje v njun skoraj paralelni svet dveh različnih umetnosti; obeh tesno povezanih tako z otroškim in mladinskim petjem kot z likovno umetnostjo (tudi za otroke). Odraščanje Marije Vauda poleg očeta glasbenika je vplivalo na njeno uveljavljanje na povsem drugem (umetniškem) ustvarjalnem področju: slikarstvu, kiparstvu in oblikovanju. Posnetki z njenih razstav in performansov ter uporabni dizajn so tako nastali tudi med delom na TV- in DVD-projektu *Znameniti Slovenci v Srbiji* in to je seveda zdaj tudi njen tehtni prispevek k vizualni podobi tega filma.

Največji (po)ustvarjalni opus ima Vauda kot vodja in dirigent *Otroškega zbora RTB* in (glasbeni) producent *Mešanega zbora*

RTB, in kot še dandanes zatrjujejo Srbi, je bila to »zlata« doba tovrstne srbske glasbene poustvarjalnosti. Za to je Vauda dobil tudi eno njihovih najpomembnejših nacionalnih priznanj, *Vukovo nagrado*.

Kot 18-letnik je bil z družino l. 1941 prisilno izseljen v Srbijo (Kragujevac) in odtlej je tudi po vojni vseskozi ostal tam. Prav v Kragujevcu se začne omenjena (Vaudova) zgodba, v mestu, kjer so okupatorji naredili strašen pogrom nad tamkajšnjim prebivalstvom. Vzgojen v učiteljski družini, je že kot otrok nastopal v domačem orkestru in pel v šolskem zboru; vse to seveda še v Sloveniji. Že med vojno je bil kot vojak poslan na sremsko fronto, in kjerkoli se je pojavil, je ali pel ali kar sam vodil (pevske) zборе: že v partizanih, v letih 1947–1953 je vodil zbor KUD *Goran*, od 1954 je bil dirigent otroškega zbora *Nikola Tesla* na RTV Beograd. Po nasvetu Marka Tajčevića, s katerim sta se srečala v Nišu, je kot glasbeni talent študiral kompozicijo in dirigiranje na beograjski *Fakulteti za glasbo*, diplomiral leta 1947 prav pri Tajčeviću in se potem izpopolnjeval še pri dirigentih Hansu Jelineku na Dunaju in pri Hansu Swarovskem na Osojah (Ossiach). V njegovem ustvarjalnem glasbenem opusu prevladujejo dela za komorne zasedbe, solistična dela in glasba za otroke: glasbene pravljice, radijske igre, male kantate ... Med njimi je več kot 50 pesmi za otroke:

zbori, otroški samospevi, zbirke otroških pesmi za zbor in klavir (*Gugalice, Mladinski zbori ...*), kot tudi obdelave in transkripcije velikega števila pesmi domačih in tujih skladateljev, ljudskih pesmi (zbirka *Zvuci mog zavičaja*) ter borbenih pesmi in pesmi internacionalnih brigad (*Španija moje mladosti*, 1986), himn ... Ob tem da je bil v Beogradu dirigent in producent *Otroškega pevskega zbora RTB*, je z njim (1952–1986) sodeloval na najbolj uglednih (mednarodnih) festivalih, ne le zborovskih: Dubrovniške poletne igre (6-krat), *BEMUS* (10-krat), na manifestacijah: *Muzika v Srbiji, Zmajeve igre, Festival deteta* v Šibeniku, *Vukov sabor, Veliki školski čas* v Kragujevcu (9-krat) idr. V programu tega elitnega južnoslovanskega zbora je bilo čez sto skladb, med njimi tudi 70 domačih, od katerih so nekateri pisali prav posebej zanj. Kot izvrsten poznavalec zborovskega petja, intonacije in akustike (zbirka *Vokaliza i kompozicija, Dečji kulturni centar*, 2006) je bil Vauda aktiven v skrbi za glasbeno (re)produkcijo za otroke. Me drugim je bil tri desetletja sodelavec *Prosvetno pedagoškega zavoda mesta Beograd, Udruženja muzičkih pedagoga, Muzičke omladine Beograda, Srbije in Jugoslavije*. Poleg že omenjene *Vukove nagrade* je Vauda prejemnik več kot 50 nagrad in priznanj za svoje (pre)bogato skladateljsko, dirigentsko, pedagoško in metodično instruktivno delo: *Orden dela z zlatim vencem, Orden zasluge za narod s srebrnim vencem*, nagrada za življenjsko delo *Mlado pokolenje*, zlata plaketa *Kragujevački oktobar*, spominska plaketa mesta Beograd, najuspešnejši umetnik RTB-a, nagrade RTB, JRT, *Udruženja kompozitora Srbije ...*

V svojem opusu ima Vauda na repertoarju *Koncert za klarinet in orkester* (1959), otroško opero *Ježeva hiša* (1957), že omenjeno zborovsko glasbo, kar nekaj vokalno instrumentalnih del, komorno in solistično glasbo in *oratorije: Odprta pesem* za mezzosopran, bariton, mešani otroški zbor in orkester (1976), *Sanje jim hrani zgodovina* (1980), *Jutro, Mesec ljubavi, Maslačak* idr. Je avtor več kot 200 glasbenih del, skladb. Njegova dela so izvajali tako domači kot tuji vrhunski umetniki: dirigenti Zubin Mehta, Borivoje Simić, Mladen Jaguš, Borislav Pašćan, zbor in orkester RTB, Zagrebška filharmonija, Trio Lorenz, Beograjski pihalni kvintet, Anita Meze, Zlata Đurđević, Eva Novšak Houška, Dušan Cvejić, Miroslav Čangalović, Ernest Ačkun, Aleksandar Serdar idr. Vaudov opus zaznamuje na začetku tradicija slovanskega neoromantizma. Odlikuje ga spontana melodična invencija in jasne oblike. Proti koncu petdesetih let 20. stol. se je skladatelj jezik posodobil. Posebno

pozornost nameni zvočnemu oblikovanju, marsikje pa formalni elementi in barvitost prevzemajo vodilno vlogo, ne da bi pri tem porušil pristnost in toplino ekspresije. Sicer pa prednjačijo inštrumentalne in vokalne komorne oblike.

TV-oddaja RTS in DVD, ki je pred nami, tako skozi besedo, glasbo in sliko prinaša fragmente antologijskega pogleda v Vaudovo življenje in delo v trajanju slabe pol ure. Kot »scensko« ali »back ground« glasbo slišimo odlomke iz njegovega najbolj popularnega in množično zasedenega opusa: zборе. Seveda so že sam Vauda in njegovi potomci ter nasledniki poskrbeli, da je večina tega ostala posneta na različnih nosilcih (zvoka in slike). Iz kolofona omenjene DVD-izdaje omenimo samo nekatere najbolj pomembne (so)ustvarjalce omenjene izdaje: RTS KOP, Ministrstvo za kulturo in informiranje Republike Srbije, Društvo Slovencev v Beogradu – Društvo Sava, odg. urednik uredništva za znanost in izobraževanje Ilija Cerović, urednica oddaje Vesna Pavliček in glasbena urednica Ana Pavlović, delo pa so realizirali: tonski mojster Ljuba Jovanović, direktor fotografije Nebojša Đurđević, Ana Petrović in Valentina Danilović (grafika), montažer Vladimir Radovanović, prevod v slovenščino (kajti pripoved M. Vauda je v srbsčini in oddaja je slovensko podnaslovljena) Maja Đukanović, oblikovanje Marija Vauda, scenarij in režija Dragomir Zupanc.